

УВОД

Тематичният обхват на учебното помагало е съобразен и в максимална степен кореспондира на тематиката, заложена в лекционния курс по „Икономическа политика“ в УНСС и ползваните в него учебни материали. Учебното помагало е фокусирано към изучаване на теоретичните основи на икономическите политики, на методологическите подходи и методите за тяхното обосноваване и разработване, т.е. подчинено е на съдържанието на учебния процес по академична дисциплина „Икономическа политика“, включена в учебните планове на специалностите „Макроикономика“, „Политическа икономия“, „Икономика“, „Икономика на човешките ресурси“, „Икономическа социология и психология“, „Застраховане и социално дело“.

Изтъкнатото обстоятелство предопределя до голяма степен набора от политики, представени в учебното помагало, подходите и методите на тяхното разработване, прилагане и оценяване, тъй като редица икономически политики гравитират към други учебни дисциплини. По същите съображения не се коментират в детайли политиките, предмет на европейските стратегии, програми и механизми. Тази тематика е предмет също така на самостоятелни, специализирани курсове по европейска интеграция. Въпреки това, студентите чрез разработване на курсови работи мога да направят сравнителен анализ на националните и европейските политики по зададените тематични области. В настоящото пособие се акцентира предимно на политиките, които попадат в основните макроикономически сектори като: фискален, монетарен, реален, външнотърговски и т.н.

Предназначението на учебното помагало е да допринесе за обогатяването и утвърждаването на активните форми на обучение, с което се цели да се подпомага самостоятелната работа на студентите, да се стимулира тяхното творческо и критично мислене, да се формира у тях професионален интерес към инструментите и механизмите за решаване на икономически проблеми, към анализи на

икономически процеси и ситуации и на тази основа – обосноваване на икономически политики и решения.

Учебното съдържание е структурирано в обособени теми, следвайки определена логика, а именно – от теоретичните основи на икономическата политика към общите и структурните проявления и структурни измерения. По силата на така възприетия подход се очертава определена структура на учебното помагало, а именно:

Тема 1. „Въведение в икономическата политика“ е посветена на теоретичните основи и основания на икономическата политика, на формиране на знания относно нейната същност и обхват, инструменти и механизми, етапи на разработване и провеждане. В нея се акцентира също на триадата: цели – регулативни механизми и инструменти – резултати на провежданата политика. Очертаният кръг от проблеми се разглежда през призмата на държавата като върховен субект на моделиране и провеждане на икономическата политика. Възприетият подход на описание на икономическата политика се налага и като своеобразен модел на систематично изучаване на проблемите, предмет на различните секторни и структурни политики, застъпени в учебното помагало.

Тема 2. „Оценка на въздействие на политиките“ е съсредоточена върху сравнително нова и изключително актуална тематика не само в теоретичен, но и в приложен аспект. Оценката на въздействието на политиките вече се налага като задължителен процес или етап за оценка на вариантите на нормативни актове и публични политики. В тази глава се набляга на подхода за оценка на въздействието на политиките като система от процеси, дейности, процедури, подчинени на разкриване на съответствието „цели – резултати“ чрез прилагане на адекватни критерии за оценка и избор на варианти на решения. Посочват се и други алтернативни методи, като сравнителния анализ и анализа „разходи – ползи“, за сравнение на различни алтернативни политики посредством систематична оценка на техните предимства и недостатъци.

Тема 3. „Фискална политика“ безусловно фокусира интереса на студентите към държавния бюджет като ключов механизъм на

държавата. В този смисъл се акцентира на целите и инструментите на фискалната политика. Обосновава се връзката между целите и характера на фискалната политика – експанзивна или рестриктивна. Разглежда се ефективността на фискалната политика под въздействието на такива инструменти като държавни покупки, трансферни плащания и данъци от гледна точка на средата, в която се прилагат. Очертават се условията, при които ефектите от фискалната политика водят до бюджетен дефицит и механизмите за неговото обезпечаване – вътрешен и външен дълг.

Тема 4. „Парична политика“ следва възприетата логическа схема и третира проблемите на същността на паричната политика в контекста на кейнсианската концепция и монетарната концепция, на статуса и отговорността на централната банка като субект на нейното формиране и провеждане. По-конкретно внимание се отделя на изучаването и усвояването на такива въпроси като крайни и междинни цели, ключовото значение на мерките за въздействие и контрол на инфлацията. Трите основни инструмента за провеждане на паричната политика – операции на откритите парични пазари, минимални задължителни резерви, дисконтов процент, са представени изчерпателно, като в същото време се акцентира и върху видовете парични политики, които се провеждат с прилагането на едни или други инструменти.

Тема 5. „Фискалната и монетарната политика през погледа на IS-LM модела“ се фокусира към теоретичното обосноваване и осмисляне на взаимодействието на фискалната политика и монетарната политика на основата на равновесието между комбинациите на лихвения процент и съвкупното производство – зависимост, обоснована теоретически и формализирана с модела IS-LM на Мъндел и Флеминг. Освен върху същността и методологическия подход на модела се акцентира и на възможностите, т.е. механизмите на влияние на фискалната политика и монетарната политика върху развитието на икономиката, върху факторите на макроикономическото равновесие между съвкупно производство – съвкупен доход.

Тема 6. „Политика на доходите, заетостта и бедността“ акцентира върху политиката на доходите, която се възприема като част от социалната политика на държавата, възникнала след Втората световна война като алтернатива на фискалната и паричната политика. Основна тежест в тази глава се отдава на приходите и разходите на домакинствата, т.е. на източниците на доходи и на структурата на разходите на домакинствата, стандарта на живот, рисковете и заплахите от бедност. Изведени са предложения и фактори за нарастване на доходите, а именно: чрез свиване на безработицата, стимулиране на икономическата активност и заетостта от една страна, а от друга страна, чрез регулативните механизми на въздействие върху равнищата и динамиката на доходите от труд, като минимална работна заплата, колективно трудово договаряне, социалното осигуряване и подпомагане, системата на данъчното облагане на доходите.

Тема 7. „Инвестиционна политика“ е съсредоточена върху проблемите на регулиране и стимулиране на преките чуждестранни инвестиции – политика, обоснована с икономическите и социалните ефекти, като разкриване на нови работни места, икономически растеж, навлизане на нови технологии, нови професионални знания и умения. Фиксирани са ориентирите на интерес към такива въпроси и проблеми като: институционални регулативни механизми, информационни и комуникативни инструменти за привличане на чуждестранни инвеститори, фактори за осигуряване на институционална, икономическа, социална стабилност, достъпна публична среда, предвидима регулаторна рамка, сигурни и прехвърляеми права върху собственост на земя и други активи, повишаване доверието на инвеститорите в почтеността на пазарите и съдебната система, поддържане на добро равнище на човешкия капитал, на здравната система, на инфраструктурата, на финансовата система, присъединяването на страната към международни споразумения.

Тема 8. „Външнотърговска политика“ поставя тежестта на значимостта на външнотърговската дейност за развитието на националната икономика и най-вече акцентира на набора и ефективността на прилаганите инструменти за реализиране на резултатна външнотърговска политика на държавата. Във фокуса на самоподготовката